

43. Lauvantaina 21 p. kesäkuuta

kello 9 a. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus Suomen Hallitusmuodoksi .. 1017
Asiakirjat: Suuren valiokunnan
mietintö n:o 18; perustuslakivaliokunnan
mietintö n:o 4; ed. Ritavuoren y. m. edusk.
esit. n:o 1.

2) Ehdotus laiksi Suomen Hallitusmuo-
don täytäntönnpanemisesta 1029
Asiakirjat: Suuren valiokunnan
mietintö n:o 14; perustuslakivaliokunnan
mietintö n:o 3; hallituksen esitys n:o 21.

Ainoa käsittely:

3) Varojen myöntämistä yleisen järjes-
tyksen ylläpitoon varsinkin Suomen raja-
seuduilla koskeva asia 1030
Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan
mietintö n:o 3; hallituksen esitys n:o 27.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed.
Arffman, Hallstén, Holma, Homén, Wankkoja ja
Wennola.

1) Ehdotuksen Suomen Hallitusmuodoksi

sisältävä ed. Ritavuoren y. m. eduskuntaesitys
n:o 1, jota on valmistelevasti käsitelty perustus-
lakivaliokunnan mietinnössä n:o 4 ja suuren va-
liokunnan mietinnössä n:o 18 esitellään kol-
manteen käsittelyyn.

Puhemies: Ensin sallitaan asiassa keskus-
telu; sitten tehdään lippuäänestyksellä päätös
perustuslakivaliokunnan mietinnön sivulla 1 ole-

Siv.

vasta ehdotuksesta, että lakiehdotus käsitellään
siinä järjestyksessä kuin valtiopäiväjärjestyksen
60 §:n 2 momentissa on säädetty, se on kiireel-
lisenä. Jos mainittu ehdotus hyväksytään toi-
mitetaan lippuäänestys lakiehdotuksen hyväksy-
misestä tai sen hylkäämisestä, mutta ellei kiireel-
liseksi julistamista tapahdu, ännestetään siitä
onko lakiehdotus jätettävä lepäämään ensimäisiin
uusien vaalien jälkeen kokoontuviin valtiopäiviin,
vaiko hylättävä.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. P. Virkkunen: Kuusi päivää ja yhtä
monta yötä kestäneen voimaperäisen ponnistuk-
sen ja kaikinpuolisen harkinnan jälkeen seisom-
me hallitusmuotoasiassa toisen ratkaisun edessä.
Miten on ratkaisu nyt tässä uudessa tilanteessa
tehtävä? Olen lähetekeskustelussa ilmaissut
mielihyvääni sen johdosta, että eduskunnan enem-
mistö ryhtyi toiseen alotteeseen hallitusmuodon
säättämiseksi valtakunnalle senjälkeen kuin en-
simäinen alote joutui karille. Olen lausunut
mielihyvääni aloitteen tarkoituksesta, mutta pa-
heksumiseni siitä ylimielisyydestä, jolla tätä alo-
tetta lähdettiin ajamaan. Kuluneitten tärkeitten
päivien neuvottelut ovat osottaneet ainakin sen,
että kansallisen kokoomuksen eduskuntaryhmän
ne jäsenet, jotka viikko sitten olivat pakoitettuja
äänestämään silloista hallitusmuotoehdotusta le-
päämään, ovat myönteisen tuloksen saavuttami-
seksi olleet valmiit myötävaikuttamaan edelleen,
mikäli se heille on mahdollista. Painava kysy-
mys on tämä: Onko se heille nyt mahdollista?
Vastaus osaksi riippuu toisesta kysymyksestä:
Onko tämä uusi hallitusmuoto, joka on syntynyt
kuluneen viikon sovittelusta, siinä määrin pa-
rempi tuota lepäämään äänestettyä, että se nyt
voitaisiin hyväksyä, ainakin osalla niittenkin
ääniä, jotka sen edeltäjän hylkäsivät viikko sit-
ten?

Ei voi kieltää, että tämä toinen hallitusmuotoehdotus on ensimmäistä huomattavasti parempi. Nyt valittavana oleva hallitusmuoto sisältää sentään sellaisia parannuksia, jotka todistavat, kuinka erehdyttävästi ministeri Alkio osasi arvostella asemaa, kun hän viime lauantaina tältä paikalta vakuutti, että tämä eduskunta ei kykene säätämään parempaa hallitusmuotoa, kuin oli se, joka silloin käsiteltiin. Eduskunta on kuitenkin kyennyt siihen, mihin ministeri Alkio epäili sen kykenevän. Tarvittiin ratkaisevana hetkenä vain jonkun verran päättäväisyyttä ja lujuttua vähemmistön puolelta, niin tällainen käyttäytyminen oli heti omiansa ohjaamaan enemmistön parannusten toimittamisen tielle. Ovatko nämä parannukset tyydyttäviä sille vähemmistölle, joka on erinäisin ehdoin lupautunut myötävaikuttamaan tasavaltalaisen hallitusmuodon säätämiseen? Olemme meidän taholtamme useita kertoja julkilausuneet tahtovamme rajoittua ainoastaan sellaisten vaatimusten esittämiseen, jotka hallitusmuodossa mielestämme ovat keskeellisiä, kun pyritään luomaan itsenäinen ja luja hallitseva valtiovalta, eduskunnan lakisäättävän valtiovaltan rinnalle. Valtiovallan terveellisen kahtiajaon ja tasapainosuhteen periaatetta olemme tässä käydyssä hallitusmuototaistelussa koettaneet ylläpitää. Tältä kannalta katsoen saavutukset eivät ole vähäisiä. On tyydytyksellä merkittävä se arvokas muutos, jolla suuri valiokunta on palauttanut hallitusmuotoehdotuksen 47 §:n sen oikeaan asuun. Tämän muutoksen kautta saa valtion päämies täysin itsenäisen ja riippumattoman aseman eduskunnan rinnalla. Eikä häntä millään muallakaan hallitusmuodon säädöksellä aseteta eduskuntaan nähden alistussuhteeseen.

Presidentinvaalia koskevassa 23 pykälässä sitävastoin on parannus, kuten lepäämään jätettyssakin hallitusmuodossa, epätäydellinen, vaikka myönnettävä on, että on varteenotettu pääasia eli se, että presidentti valtuutensa saa kansalta samoin kuin eduskuntakin. Arveluttavin ja muuttamatta jäänyt kohta uudessa ehdotuksessa on 19 §, jossa me emme ole saaneet hyväksytyksi ehdotustamme määränemistön vaatimisesta kaikissa perustuslakimuutoksissa, myöskin milloin, kun presidentti on veto-oikeuttansa käyttänyt, perustuslakimuutos on ratkaistavana uusien vaalien jälkeen valitussa eduskunnassa. Olemme tälle vaatimukselle antaneet melkoisen merkityksen. Valitamme, että sitä ei ole huomioonotettu.

Tarkastaessamme edelleen hallitusmuodon säätämisen suutemme voitto- ja tappiotilää, emme tahdo jättää huomaamatta eräitä toisia parannuksia, jotka tosin eivät ole oleellisia, mutta eivät

myöskään merkityksettömiä, voivatpa ne erityisissä oloissa saada laajakantoisenkin merkityksen.

Lopullisessa kannan muodostamisessa ei nytkään, yhtä vähän kuin edellisellä kerralla, saa ratkaisuaan tehdä ulkokohtaisesti, ei sen periaatteen mukaan, että kun en ole saanut kaikkea, mitä vaadin, minä siis uudelleen hylkään. Hallitusmuodon säätäminen on erinomaisen suuri poliittinen teko. Sentähden täytyy ratkaisussakin poliittisten tosiasioiden päästä osaltansa myötävaikuttamaan. Sekä hallitusmuodon sisällys että painavat poliittiset syyt pakottivat edellisellä kerralla kielteiseen menettelyyn. Poliittiselta kannalta katsoen lienee nyt oikea hetki sanoa julki ensinnäkin se, minkä ministeri Alkio ennen aikaisesti lausui viikko sitten, että tämä eduskunta, jossa vastakohdat ovat ja tulevat olemaan suuret, ei kykene parempaa hallitusmuotoa luomaan. Viimeisten päivien ankarat kokemukset ovat vakuuttaneet minut siitä, että hallitusmuodon säätämisessä olemme tänä päivänä joutuneet kohtaan, josta ei nyt eikä läheisessä, tokkopa etäisemmässäkään tulevaisuudessa, voida päästä eteenpäin. Me olemme jännittäneet jousen kiireälle, ja se on kestänyt. Mutta meiltä ei jää huomaamatta katkeamisen vaara. Sen me tahdomme välttää. Olemme laskeneet panoksemme ja paljon voittaneet. Mutta käsitykseni on, että me nyt seisomme saavuttamismahdollisuuksien rajalla. Minä ei kiellä sitä, että hallitusmuodon sisällys sellaisena, miksi se tässä ehdotuksessa on muodostettu, huolimatta siitä, että se edelleenkin jättää tärkeille toivomuksille sijaa, vie pohjan siltä vastustukselta, jota ei ole harjoitettu vastustuksen vuoksi, vaan tarkoituksessa edesauttaa yhteistä asiaa. Ja eräissä poliittisissa suhteissa, joita en tällä kertaa tahdo laajemmin käsitellä, luo tämä hallitusmuotoehdotus toisen tilanteen kuin edellinen. Sen luomiseksi on kannattanut taistella ja siinä kohden on voitto epäilemätön.

Kansallisen kokoomuksen eduskuntaryhmä ei ole tahtonut eikä tahdo jarruttaa tasavaltaisen hallitusmuodon säätämistä, vaan se on tahtonut siihen myötävaikuttaa. Lojallisen mielensä se on osottanut tämän asian käsittelyn kaikilla asteilla, omalla tavallaan myöskin viikko sitten toimitetuissa äänestyksissä. Mikä osuus tällä vähemmistöllä on ollut hallitusmuodon valmistamisessa, sen saakoot asiakirjat ja historia todistaa, Epäilemättä tunnustavat nyt vastustajatkin, ainakin useat heistä, jotka viikko sitten eivät löytäneet kyllin ankaria sanoja vähemmistön menettelyn tuomitsemiseksi, että ne puolitoistakym-

mentä kokoomusryhmän jäsentä, jotka estivät viime viikon hallitusmuotoa pääsemästä viipymättä voimaan, he tekivät hyvän teon ja tällä kiellollaankin veivät asiaa melkoisen matkan eteenpäin ja parempaan tulokseen. Meidän ansioksemme merkittäneen sekin, että kun valtakunnan nykyinen ministeristö tämän suuren asian ajamisessa ja johtamisessa on osoittanut sellaista odottamatonta heikkoutta ja toimettomuutta, että sitä tämän hallituksen lähimmät kannattajatkin ovat ihmetelleet, niin on kokoomusryhmän tehtäväksi tullut edustaa hallituksenkin julkilausumia toivomuksia ja edistää niiden toteutumista.

Siitä, mitä minulla on ollut kunnia lausua, käy ilmi, että minä ja useimmat ryhmätoverini, jotka ovat edellisellä kerralla menettelleet samoin kuin minä, me tahdomme nyt myötävaikuttaa siihen, että tästä parannetusta hallitusmuodosta tulee Suomen valtakunnan peruslaki. Me teemme sen, emme pakoitettuina, emme painostuksen tai uhkauksen alaisena, jotka eivät mitään ole vaikuttaneet, vaan vapaan ja myötämielisen harkinnan perustuksella. Alottakoon nyt hyväksyttävä hallitusmuoto valtakunnassa sen uuden kehityksen, joka luo Suomen suureksi ja eheäksi, joka kokoa ja yhdistää hajaantuneet mielet luottamukselliseen ja isänmaalliseen työhön nykyisen ja tulevien sukupolvien siunaukseksi.

Ed. Suolahti: Se hallitusmuotoehdotus, johon päähuomio näillä valtiopäivillä on keskittynyt, rakentuu edellisillä valtiopäivillä lasketulle perustalle, mutta se muoto, jossa se meille ensin on esitetty, on edistyspuolueen ja maalaisliiton määräämä. Näillä yhtyneillä puolueilla on tässä eduskunnassa ollut varsinainen määräämisvalta. Tämä valta ei tietenkään perustu siihen, että n. s. keskustalla olisi suurin kyky ja asiantuntemus käytettäväänään, vaan se johtuu siitä valta-asemasta, jonka se viime vaaleissa saavutti. Suurimpana porvarillisena puolueena joutuu maalaisliitto yhdessä edistysmielisten kanssa määräämään sellaisten kysymysten kohtalon, joista erimielisyyttä vallitsee porvarillisten puolueitten ja sosialidemokraattien välillä. Tämän asemansa on keskusta käsittänyt velvoittavan sitä asettumaan eduskunnan asioitten johtoon ja niinpä se onkin jo heti alusta pitäen ottanut ohjat käsiinsä. Ensimmäinen näyte tästä oli uuden hallituksen muodostaminen, joka heti asetti keskustan poliittisen kaukonäköisyyden ja taidon kovalle koetukselle. Monien turhien yritysten jälkeen saatiin aikaan jonkinlainen kokoomus, jossa keskusta ja ruotsalainen kansanpuolue olivat edustettuina. Että tämä yhtymä oli hiedalle rakennettu, kävi selväksi jo muutamien

viikkojen kuluttua, kun ruotsalaiset ministerit ilmoittivat jättävänsä paikkansa käytettäväksi. Kokoomuspuolueella ei ole ollut mitään sitä vastaan, että se jäi hallituksen ulkopuolelle ja että sen ei tarvinnut ottaa suoranaista vastuuta osalleen maan asioitten hoidossa. Tällainen asema oli tietenkin helpotus puolueelle, jonka johtavat miehet olivat vaikeissa oloissa olleet hallituksen johdossa ja saaneet kantaa päivän helteen ja taakan. Mutta olisi odottanut, että hallituksen muodostaneet eduskuntaryhmät olisivat edes jonkinlaisella ymmärtämyksellä suhtautuneet kokoomuspuolueen eduskuntaryhmään, jonka eriävä kanta hallitusmuotokysymyksessä oli yleisesti tunnettu. Näin ei kuitenkaan käynyt. Päinvastoin käytti keskusta lepäämään jääneiden monarkististen hallitusmuotoesitysten esittelyssä tilaisuutta repiäkseen auki entiset riitakysymykset ja laskeakseen poliittiset intohimot valloille. On matdotonta käsitellä, mitä hyötyä tästä vastenmielisestä näytelmästä, jonka keskusta yhdessä vasemmiston kanssa pani toimeen mustatessaan sekä läsnä- että poissaolevia kokoomuspuolueen jäseniä, oli tulevalle hallitusmuodon käsittelylle. Ainakaan se ei ollut omiaan antamaan edullista käsitystä keskustan poliittisesta kypsyydestä ja taidosta ja se onnettomasti ontuva vertaus, johon eräs keskustan jäsenistä eksyi verratessaan n. s. oikeiston poliittista toimintaa punaisten rikoksellisten kapinaan, ei asettanut myöskään sen arvostelukykyä edulliseen valoon. Keskustan esiintyminen ei saanut meissä herätetyksi luottamusta siihen „oikeuden-vaakaan”, jota maalaisliiton johtaja on vakuuttanut sen pitävän käsissään. Nähtävästi on maan hallitus luottanut näihin vakuutuksiin sitä enemmän, koska se niin tärkeän ja arkaluontoisen kysymyksen kuin hallitusmuotokysymyksen on jättänyt keskustan eduskuntaryhmän hoidettavaksi ja jäänyt ristissä käsin katselemaan, kuinka se siirtyy yhä vaarallisemmalle asteelle. Me puolestamme olemme hämmästyksellä seuranneet tätä hallituksen esiintymistä. Olisimme ainakin odottaneet, että se olisi asettunut selvälle ja itsenäiselle kannalle eikä kulkenut perustuslakivaliokunnan enemmistön vanavedessä.

Mutta kun kerran keskustan eduskuntaryhmä oli ottanut viedäkseen hallitusmuotoehdotuksensa onnellisesti satamaan, olisi ollut luonnollista, että se olisi asettunut yhteyteen kokoomusryhmän kanssa ja koettanut tasoittaa erimielisyyttä. Siihen oli sillä sitä enemmän syytä, kun sen oli täytynyt huomata, että meilläkin oli vilpiton halu myötävaikuttaa yhteisen tuloksen saamiseen ja kun selvästi oli ilmaistu, että tuleamme äänestämään senmukaisesti, jos meidän esittämämme vaa-

timukset otetaan huomioon. Se, joka on ollut mukana asian käsittelyssä sekä eduskunnassa että suuressa valiokunnassa, on saanut sen käsityksen, että keskustan johtajain tarkoitus oli mahdollisimman nopeasti ja puolipakolla ajaa hallitusmuotoehdotus läpi ensin perustuslakivaliokunnassa ja sitten myöhemmissä asteissa, välittämättä ensinkään siitä, olivatko oikeiston taholta esitetyt muutosehdotukset todellisia parannuksia vai eikö. Sai sen käsityksen, että oli ennakolta päätetty, ettei edes muodollisia muutoksia hyväksyttäisi. Ja niinpä ponnahtivat kaikki muistutukset ja ehdotukset säännöllisesti takaisin, vaikka niiden puolesta olisi esitetty miten asiallisia syitä tahansa. Tällainen käsittely kansalle niin perin tärkeässä kysymyksessä, jossa rakennetaan sen valtiollista perustaa ehkä vuosisadoiksi eteenpäin, on aivan sopimaton, eikä ole paikallaan, että asian käsittelyä joudutetaan niin hätiköiden, että vastapuolueen ryhmän edustajille ei tahdota sallia edes riittävää aikaa neuvotteluihin. Se tulos, johon lopulta jouduttiin, osoitti paraiten menettelytavan viriheellisyiden. Toivottavasti saa keskustasta sen opetuksen, että ylimielinen oikeudenvaaran käsitteleminen siten, että jaetaan murusia oikealle ja vasemmalle, miten paraiten suvaitsee, on vaarallista, ainakin silloin kun ovat vastaanottajina poliittisesti kypsyneet henkilöt, joista asian onnellinen ratkaisu lopulta kuitenkin riippuu. Kaikei ovat viime lauvantain tapahtumat osoittaneet, että tässä ei myöskään tehoa uhkaukset, eivät yksityiset eivätkä julkiset, kun on kysymys henkilöistä, jotka ovat vakuutetut menettelytapansa oikeudesta.

On väitetty että tämä menettelytapamme johtuu siitä, että punomme salaisia juonia, että tavoittelemme erityisiä yläluokkatarkoituksia, jotka ovat kansallemme vieraat. Kiihtyneessä mielen-tilassa lausutut väitteet eivät suuria merkitse ja olkoot kernaasti unhotetut. Keskusta tietää itse varsin hyvin, että niissä ei ole perää. Se tietää hyvin, että meidän takanamme on suuri osa talonpoikaisväestöstä ja suurin osa suomenkielistä sivistyneistöstä. Jos se tahtoo tätä sivistyneistöstä, jonka kansa monien taistelujen jälkeen on onnistunut itsellensä luomaan, ja joka nyt edustaa korkeampaa suomenkielistä sivistystä, kutsua yläluokkaksi, niin olkoon menneeksi. Mutta yritys nimittää sitä epäkansalliseksi ja esittää sitä erikoisetuja ajavaksi, kansalle vieraaksi luokaksi, on väite, jota sen lausijat eivät itsekään usko todeksi.

Meistä on sanottu, että me, jotka olemme taistelleet monarkistisen hallitusmuodon puolesta, olemme tahtoneet tyrkyttää kansalle sille vierasta ja vastenmielistä hallitusmuotoa. Kumpako hal-

litusmuotoa n. s. porvarilliset kansanluokat vuosittain halusivat, siitä saattaa olla epätietoinen, samoin kuin on epätietoista, kummanko valtiomuodon puolelle he olisivat kallistuneet, jos maailmantapausten kehitys olisi käynyt toiseen suuntaan kuin se on käynyt. Mutta ei kannata nyt enää kiistellä, mikä osuus Europan nykyisellä vasemmalla menevällä kehityksellä on ollut mielipiteen kallistumiselle tasavallan puolelle, eikä myöskään siitä, miten paljon tähän vaikutti tietoisuus siitä, että monarkistista hallitusmuotoa ei lähimmässä tulevaisuudessa ollut mahdollista saada aikaan. Tämä tietoisuus on joka tapauksessa vaikuttanut sen, että Kansallinen Kokoomuspuolue, joka ymmärtää hallitusmuodon säätämisen tärkeyden nykyhetkenä, on suostunut myötävaikuttamaan tasavallaisen hallitusmuodon aikaansaamiseen.

Me emme ole katsoneet itseämme sokeiksi monarkiaan, me käsitämme, että siinä piilee vaaroja ja heikkouksia ja olemme ehkä valmiit myöntämään, että jossakin ihannevaltiossa tasavaltainen hallitusmuoto saattaa olla luonnollinen. Mutta me olemme, niinkuin useasti olemme vakuuttaneet, antaneet sille etusijan koska se paremmin takaa hallitusvallalle sen lujuuden, joka yleensä ja erikoisesti meidän maassamme on tarpeellinen. Sen vuoksi pitäisi olla ymmärrettävää, että me, ollessamme osallisina tasavallaisen hallitusmuodon luomisessa, olemme tehneet kaiken voitavamme säilyttääksemme niin paljon kuin mahdollista tästä periaatteesta, jonka vuoksi me olemme aikaisemmin monarkista valtiomuotoa kannattaneet. Me emme ole tahtoneet millään tavoin vastustaa kansanvaltaista periaatetta, mutta me olemme koettaneet niin paljon kuin se voimissamme on, estää sellaisen hallitusmuodon syntymisen, joka tekee presidentin aseman epäitsenäiseksi ja eduskunnasta riippuvaiseksi ja jättää liian suuren vallan keskenään kiisteleville puolueille. Miten turmiolliseksi tällainen puolueitten hallitusvalta voi käydä, sen osoittavat, kuten luullakseni jo on huomautettu, Ruotsin ja Puolan historiasta otetut esimerkit. Mutta jonkinlaisen aavistuksen siitä on ollut omansa antamaan jo täällä eduskunnassa käyty taistelu hallitusmuodosta. Se painostus, jota laillista veto-oikeutta käyttänyt vähemmistö sai kokea hallitusmuotokysymyksen lähetessä ratkaisuaan, ei ennusta hyvää vastaisuuden varalle. Toisaalta myös ehkä kävi entistä selvemmäksi niille vähemmistön edustajille, joista silloin kukin piti vaakaa kädessään, tietäen että juuri hänen oma äänensä määräsi suuren ja tärkeän asian kohtalon, miten yksityisten yli lankeava edesvasuu painaa suunnattoman paljon raskaammin kuin saur-

ten ryhmien mukana kulkiessa. Puolueyhmiön hallitusvalta on hämmöittänyt pelottavana aaveena kaikille niille, jotka ovat huomanneet, miten poliittiset intohimot voivat nousta pientenkin erimielisyyksien johdosta ja muuttaa keskenään parhaimmassa sovussa olevat ihmiset kaavamaisiksi puolueolennoksi, jotka paisuttavat joitakin kuviteltuja ristiriitoja niin tärkeiksi, että niiden johdosta intohimoisesti kiihvastelevat keskenään. Räikeimmässä muodossaan tämä puolueintohimonäyttäytyy siinä luokkavihassa, jota sosialidemokraattinen puolue on käyttänyt aseenaan n. s. porvaristoa vastaan. Sen sijaan että nähtäisiin porvaristossa ihmisiä hyvine puolueineen ja heikkouksiineen kuten sosialidemokraateissakin kuvaillaan porvaristoa jonakin vertajanoovana hirviönä, josta kaikki paha johtuu ja johon työväestö tuijottaa itsensä sokeaksi.

On luonnollista, että ne, jotka ovat vakuutetut puolueitten liiallisen vallan turmiollisuudesta, ovat koettaneet viimeiseen saakka estää hallitusmuotoon joutumasta sellaisia säännöksiä, jotka ovat omiaan tätä edistämään. Sitä varten olemme niin sitkeästi taistelleet niitten vaatimusten puolesta, jotka kohdistuvat 19:nteen, 23:nteen ja 47:nteen §:ään. Kun meidän vaatimuksemme näissä kohdissa eivät tulleet hyväksytyiksi muuta kuin aivan vaillinaisesti, emme katsoeet voivamme ottaa vastuuta päällemme siitä, että hallitusmuotoon ehkä vuosisadoiksi jää kohtia, jotka mielestämme ovat puutteellisia. Sillä jos — kuten näyttää — keskustalle on ollut pääasia, että yleensä nyt saadaan hallitusmuoto aikaan, meni se sitten joissakin kohdin enemmän oikealle tai vasemmalle, niin meillä on ollut tärkeätä mil-laiseksi tämä hallitusmuoto tehdään. Tinkimisellä ja viisastelemisellä voi selittää monen kohdan sekä itselleen että muille merkityksettömäksi, varsinkin kun siihen on hyvä halu, mutta varmaa on, että jos tällaisessa sovittelemisessä ja tinkimisessä menee kovin pitkälle, murenee oma käsityskanta ja vakaumus olemattomiin. Siksi on jyrkkä kanta toisinaan välttämätön silloinkin, kun se voi tuntua vastapuolesta itsepuusiksesta.

Mutta toiselta me myönnämme, että tässä hallitusmuotokysymyksessä ei voi sulattaa eri katsantotapoja yhteen muuten kuin sovittelujen kautta, ja siksi me olemmekin olleet valmiit neuvotteluihin. Kolmesta päävaatimuksestamme, joista yhteen jo aikaisemmin oli vaillinaisesti myönnetty, olimme viimeisissä neuvotteluissa, joissa keskusta on ollut syrjästäkatsoja, saaneet 47 §:ää koskevan hyväksytyksi. Kun tämä saavutus on meillä erikoisen tärkeä ja kun ymmärrämme, mikä suuri merkitys on sillä, että eri puolueet voivat

yhdyä hallitusmuodon luomisessa, olemme soviteluissa joutuneet sille asteelle jolla olemme päättäneet laskea aseet. Tässä taistelussa on puolue-ryhmämme yksimielisesti asettunut vaatimustemme taakse; eri mieltä on oltu vaan siitä, miten kauan taistelua on käytävä. Toivon, että nyt kun yhteiseen tulokseen on päästy, keskustakin myöntää, että emme ole taistelleet omien puolue-etujemme vuoksi, vaan että olemme saaneet hallitusmuotoon parannuksia, joita keskusta itsekin on kannattanut ja joita niinollen eduskunnan enemmistö kannattaa.

Meidän käsityksemme mukaan on hallitusmuotoon jäänyt edelleenkin kohtia, jotka aiheuttavat epäilyksiä tulevaisuuteen nähden. Mutta me toivomme, että se mitä hallitusmuodosta puuttuu, sen tulevaisuudessa kansan terve järki ja kasvava kypsyys tulee täydentämään. Me olemme nähneet viime vuoden aikana kansamme sen syvimässä alennustilassa, jota muistellessa häpeän puna nousee poskiin. Nämä muistot ovat velvoittaneet meitä pyrkimään lujuteen valtiomutua luodessa. Mutta me olemme myös nähneet kansamme sen kauneimmassa nousussa ja tämä antaa luottamusta siinä piileviin voimiin ja mahdollisuuksiin.

Ed. R. Erich: Kun nyt on todennäköistä että eduskunta on lopullisesti ja myönteiseen suuntaan ratkaiseva kauan vireillä olleen hallitusmuotokysymyksen ja että tämä uusi perustuslaki aikanaan on saavuttava hallitusvallan vahvistuksen ja siis laskeva vastaisen valtiolämämme perustuksen, on meidän todettava, että nykyisessä eduskunnassa lopullisesti on ollut siksi paljon yksimielisyyttä, yhteistä valtiotietoisuutta ja luovaa voimaa, että tämän tuloksen saavuttaminen näyttää käyvän mahdolliseksi. Minä en epäile, että tämä olisi ollut mahdollista jo silloinkin kun asia ensin käsiteltiin hallituksen esityksen perusteella, jos olisi ollut enemmän tilaisuutta ryhmien välisiin neuvotteluihin ja tyyneempään harkintaan. Se seikka että ratkaisu viikko sitten päättyi toisin kuin se tällä kertaa päättynee, ei voi estää meitä havaitsemasta, että viime päivinä tapahtunut käsittely, kaikesta kiireellisyydestään ja kaikista esteistä huolimatta, vieläpä senkin seikan estämättä, että käsittelyn alussa lyhyesti ja kategorisesti ilmoitettiin sallittujen muutoksien rajoittuvan vaan kahteen pykälään ja siis tavallaan aiottiin kohdella vähemmistöä ikäänkuin alakäisenä eli vajavaltaisena, että tuo käsittely, sanon, sittenkin on ollut omansa ratkaisevalla tavalla edistämään yksimielisyyden saavuttamista. Tämä käsittely osoittaa myös, että ne vaikeutta-

vat kohdat ja menettelymuodot jotka valtiopäiväjärjestys, ollen tässä kohden täydessä asiallisessa sopusoinnussa m. m. suhteellisen vaalijärjestelmän ja tietysti myös nuden hallitusmuodon tasavaltaisen luonteen kanssa, perustuslain säätämiseen ja muuttamiseen nähden asettaa, ei suinkaan luo valtiosääntöoikeuden alalla liikkuvalla lainsäädännölle mitään voittamattomia esteitä, vaan päinvastoin edistää tyyntä harkintaa sekä sovitte-
teluja ja myönnetyksiä, ja että ne samalla ovat takeina siitä että vähemmistönkin käsitys siitä mitä valtion edut vaativat, kuitenkin jossain määrin otetaan huomioon.

Kun nyt tulossa olevan uuden hallitusmuodon mukaan valtiovalta nimenomaisten perustuslainsäännösten mukaan tulee perustumaan kansaan, eli kuten tämän lakiehdotuksen 2 §:ssä sanotaan, kuulumaan kansalle ja kun kansa jo tästä syystä itse on oikeusjärjestyksensä sisällöstä ja omista kohtaloistaan itse vastuunalainen, on syytä tulevaisuuteen nähden pitää mielessä, että meillä voimassa oleva valtiosääntöisiä takeita antava perustuslainsäädäntöjärjestys ei ole mikään kehityksen ja edistyksen jarrutuslaitos eikä tasavaltaisen kansanvallan olemukseen soveltumaton. Ja päinvastoin antaa takeita kansan pysyvällisen tahdon toteuttamisesta säännöllisiä muotoja noudattamalla sekä edistää valtiollisen tasapainon säilyttämistä. Älköön siis vastaisuudessakaan pyrittäkö poistamaan niitä vaikeuttavia muotoja, jotka ovat meidän perustuslainsäädäntöjärjestyksellemme ominaisia. Kysymys valtiollisesta tasapainosta, joka on liikeisessä yhteydessä sen kysymyksen kanssa, kuinka vapauden ja järjestyksen suuret periaatteet ovat nykyaikaisessa valtiosäännössä toisiinsa sovellutettavat, on kieltämättä sellainen kohta, jossa käsitykset tuntuvasti käyvät erilleen. Omasta puolestani, samoin kun tietääkseni hyvin moni tämän eduskunnan jäsen, en ole voinut olla vakuutettu siitä, että esilläoleva hallitusmuotoehdotus millään erinomaisella tavalla toteuttaa tasavaltaisen valtion oikeusjärjestyksen, ja minulla on ollut tilaisuus täällä esittää epäilyksiäni ja muistutuksiani tässä suhteessa. Mutta minä myönnän samalla, että se kiitettävällä harastuksella pyrkii säilyttämään sängen monta tähänastisen kehityksemme kulmakiviksi osottautunutta oikeusperiaatetta ja että se jotenkin hyvin voinee kestää vertailun monen nykyaikaisen valtiosäännön kanssa. Tällainen vertailu on tietysti aina jossain määrin kaavamainen, koska ei luonnollisestikaan ole itsestään selvää, että se, mikä soveltuu toiselle kansalle, vastaa toisen tarpeita. Se valtiollinen järjestys, jonka Suomen kansan eduskunta on osoittanut tahtovansa luoda, on niin määriteltävissä, että se tarkoittaa kansan-

valtaisen, parlamentaarisen tasavallan voimaansaattamista. Osaksi jo aikaisempi julkis-oikeudellinen kehityksemme on viitannut suunnan tälle lopputulokselle. Mitä ensiksi tulee kansanvaltaisuuteen, niin meillä jo toistakymmentä vuotta on ollut voimassa järjestysmuodoltaan mahdollisimman kansanvaltainen eduskunta. Mitä tulee parlamenttaarisuuteen, niin valtiopäivälaitoksemme uudistuksen yhteydessä saatettiin voimaan suhteellinen vaalijärjestelmä, joka ikäänkuin valmisti maaperää parlamenttarismille, ja lopullisesti on tämä parlamenttaarinen hallitustapa, jota muuten tässä yhteydessä en tahdo sen tarkemmin kosketella, niinkuin tiedetään, jo puolitoista vuotta sitten saatettu perustuslain säännöksillä voimaan. Siis on näissä molemmissa suhteissa oikeastaan jo ennakolta viitattu kehityksen suunta, osoitettu ne suuntaviivat, joiden mukaan tämä uusi hallitusmuoto lopullisesti oli laadittava. Erimielisyyksiä on, niinkuin tiedetään, ollut olemassa siitä, kumpiko valtiomuoto, monarkinen vaiko tasavaltainen, oli täällä saatettava voimaan. Tämän kysymyksen merkitys ei ole niin suuri eikä niin perinpohjainen, kuin miltä se monen mielestä on näyttänyt, kun otetaan huomioon, että nuo kaksi ensinmainittua suuntaviivaa oikeastaan jo oli vahvistettu ja että eri hallitusmuotoehdotuksista keskusteltaessa ei yleisesti pantu niiden jatkuvaa voimassa pysyttämistä ensinkään kysymyksen alaiseksi. Kun nyt on osottautunut, että kansan suuri enemmistö ilmeisesti kannattaa tasavaltaista hallitusmuotoa, on siis ollut jokseenkin selvää, mitkä yleiset suuntaviivat joutuisivat olemaan määrävinä, kun tämä hallitusmuoto lopullisesti oli tuleva säädetyksi. Mutta joskin nämä yleiset periaatteet siis ovat olleet tavallaan etukäteen selvillä, niin on luonnollisesti yksityiskohdissa esiintynyt hyvinkin tärkeitä kysymyksiä, ja tällöin on sen ryhmän taholta, johon minä kuulun, pyritty erityisesti vaikuttamaan siihen suuntaan, että uusi hallitusmuoto äskenmainituissa puitteissa mikäli suinkin mahdollista toteuttaisi oikeusvaltion ja valtakunnallisuuden suuret periaatteet ja vaatimukset. Ja toivoa täytyy, että kansamme todellakin on pystyvä niin ylläpitämään näitä suuria arvoja, että nuo muut, lainsäätäjämme omaksumat johtavat periaatteet eivät vastaisuudessakaan saa millään tavalla syrjäyttää niitä vaatimuksia, jotka oikeusvaltion olemus ja valtakunnallisuus asettavat. Että tulossa oleva uusi hallitusmuoto suurin piirtein katsottuna vastannee kansamme nykyistä katsantokantaa ja toivomuksia, ei sen käsittelyn jälkeen, jonka alaisena se eduskunnassa on ollut, voine enää olla epäilyksenalaista. Täytyy siis vain toivoa, että se myöskin sekä lähimpinä aikoina että kaukai-

sessakin tulevaisuudessa on tyydyttävästi vastaava kansamme ja itsenäisen valtiomme todellisia tarpeita, mikäli niitä yleensä voidaan säädetyt oikeuden määräyksillä tyydyttää. Äärettömän tärkeätä on tietysti, että yhteinen kansallinen tietoisuus tätä valtiosääntöä kannattaa, niin että kaikki tuntevat olevansa velvolliset toimimaan ainoastaan sen puitteissa, ja että sitä myöskin sovellutetaan oikeiden ja terveiden käytännöllisten valtioperiaatteiden mukaisesti. Tästä asiasta puhuessani en voi olla lausumatta sitä toivomusta, että eduskuntamme aina on antava hallitusvallalle ja sen elimille, jotka nekin perustuvat kansaan itseensä, sitä arvonantoa ja niitä omintakeisen toiminnan mahdollisuuksia, jotka meidän maassamme vanhastaan ovat kuuluneet niille, samoin kuin eri asemissa ja tehtävissä oleville julkisille viranomaisille yleensäkin. Toivon myöskin, että eduskunnan luottamuksen kannattamana hallitus aina on pystyvä tehokkaasti johtamaan valtion asioita ja, tahdon lisätä, tehokkaammin kuin mitä se näillä valtiopäivillä on hallitusmuotoasian käsittelyä ohjannut. Ainoastaan silloin on tarkoituksenmukainen parlamenttarismi toteutettavissa. Eikä siitä tosiasiaa voida mihinkään päästä, että yksistään jo meidän maantieteellis-poliittinen asemanne ehdottomasti vaatii lujaa valtiovaltaa ja sen mukaisesti myös lujaa hallitusvaltaa. Selainen on meille todellinen elinehto. Terveen ja menestyksellisen valtioelämän elinehto on, merkittäkseni sen tässä yhteydessä, myös se, että puoluevastakohdat, jommoiset nykyaikaisessa valtiossa eivät tietysti ole vältettävissä, pysyvät järjen ja järjestyksen määräämissä rajoissa. Puolue-muodostumat ovat nykyajan yhteiskunnassa noita suuria valtiosäännöntakaisia yhteiskunnallisia voimatekijöitä, jotka kohtaavat meitä joka askeleella ja joiden kanssa valtiosääntö ikäänkuin leikkii piilosilla, kun se virallisesti ei ole eikä saakaan olla niistä tietävinään, vaikka sen soveltaminen on aina suuressa määrin niiden vaikutuksesta ja vaihteluista riippuvainen. Mainittu-laiset tekijät ovat tietysti nytkin pääasiallisesti määränneet hallitusmuotoasian käsittelyssä saavutetun tuloksen. Mutta jommoisellakin tyydytyksellä panemme sittenkin merkille, että nuo vastakohdat eivät ole osottautuneet ylivoimaisiksi, että ne lainsäädännössä on voitu saattaa valtion tarkoituksien alaisuuteen ja siten, kuten rohkenemme toivoa, myös näitä tarkotusperiä palvelemaan. Jos voimme luottaa siihen, että näin on vastaisuudessa tapahtuva, silloin vältetään vakavimmat ja kohtalokkaimmat valtion sisäiset vastakohdat, silloin turvataan valtion perusedellytykset ja vältetään häikäilemätöntä enemmistö-sortoa. Silloin nuo valtiosäännöntakaiset voimat

taivutetaan palvelemaan valtion tarkotusperiä tai ainakin saatetaan valtion eheyden ja olemassaolon kannalta katsoen vaarattomiksi.

Paljon on tätä valtiosääntötyötä suoritettaessa eri tahoilta vaadittu myönnytyksiä ja uhrauksia, sen voimain omasta puolestani sekä ryhmäni jäsenenä vakuuttaa. Mutta me toivomme kai kaikki, että se suhteellinen yksimielisyys, joka nyt lienee saavutettu tai saavutettavissa, voidaan katsoa hyväksi enteeksi vastaisuuteen nähden. Erityisesti tahdon kiinnittää huomiota siihen, että myös vähemmistöryhmäin edustamalle katsantokannalle aina on annettava asianmukaista huomiota ja pyydän tässä suhteessa erityisesti viitata siihen, mitä äsken lausuin meillä voimassa olevan perustuslainsäädäntöjärjestyksen eduista, sen tarkotuksesta ja sen oikeutuksesta. En tahdo tässä yhteydessä olla huomauttamatta sitä, että esilläoleva hallitusmuotoehdotus, sen järjestelyn vuoksi, joka siinä eräällä varsin tärkeällä erikois-alalla on toteutettu, on omansa herättämään jommoisiakin toiveita siitä, että yhteiskunnallisen ja valtiollisen oikeuden ja kohtuudenmukaisuuden vaatimuksia vastaisuudessa voidaan saada toteutetuiksi. Tarkoitin tunnettuja kieli-, eli kuten moni niitä tahtoo nimitettäväksi, kansallisuuspykälä. Ei voitane osottaa toista kansaa, joka vastaavissa oloissa olisi pyrkinyt niin täydellisesti ja niin ennakkoluulottomaan vapaamielisesti kielellisen vähemmistön etuja toteuttamaan, val-lankin kun on kysymys vähemmistöstä, joka historiallisten syiden vaikutuksesta vielä äskettäin on ollut etuoikeutetussa asemassa, mikä tietysti olojen pakosta ei aina ole voinut olla johtamatta väärinkäytöksiin ja herättämättä jonkinlaista tyytymättömyyttä. Tämä näin ilahduttavaksi katsottava järjestely antaa aihetta siihen toivoon, että enemmistö vastedeskin on pyrkivä nimenomaan tässä suhteessa noudattamaan kohtuudenmukaisuutta ja oikein käsitettyä tasa-arvoisuutta sekä että vähemmistö puolestaan, liiallisuksiin menevää eristäytymistä ja ennen kaikkea valtiollisen eheyden kannalta arveluttavia erikoispyyteitä välttämällä, aina on oleva täysin tietoinen ja kamattoman Suomen kansan valtiollisesta eheydestä.

Kun siis minun käsitykseni mukaan eduskunnalle ja sen nyt laatimalle hallitusmuotoehdotukselle on annettava tunnustus sen ennakkoluulottomasta ja vapaamielisestä suhtautumisesta äsken koskettelemaani kysymykseen, niin toivon saman katsantotavan vaikuttavan siihen suuntaan, että häikäilemättömillä luokka- ja enemmistöpyyteillä ei ole oleva otollista maaperää siinä Suomessa, jolle tämä hallitusmuotoehdotus on aijottu.

Mutta kieliasiajn järjestely on myös ilahdutta-

vana todistuksena siitä, että Suomen kansa näin menetellessään on tahtonut toimia sen hengen ja niiden ylevien periaatteiden mukaisesti, joita vanha oikeusjärjestyksemme ja tähänastiset perustuslakimme oman aikansa käsityksen mukaisesti ovat pyrkineet toteuttamaan. Tähän sisältyy nimittäin ehdottomasti se, että osataan antaa arvoa ja tunnustusta sekä valtion kannatusta suurille aatteellisille ja sivistyksellisille voimille ja arvoille, niiden joukossa erityisesti myös evankelis-luterilaiselle kirkolle, jonka merkitys kansamme elämässä edelleen jää kuin jääkin kieltämättömäksi. Mutta arvoa, merkitystä ja vaikutusta tulee lainsäätäjän antaa ei ainoastaan tällaisille suurille kulttuuriarvoille, vaan myös yksilölle ja yksilöllisyydelle. Yksilölle täytyy, samalla kun hänen on alistuttava yhteisetujen alaiseksi, jättää riittävän laaja sekä henkinen että aineellinen toimintapiiri. Tämä on yksilöllisyysperiaatteen ensimmäinen vaatimus. Mutta siihen sisältyy toinenkin. Kansanvaltaisessakin valtiossa on osittain lainsäännöksiin mutta vielä enemmän tietysti kansallishengen ja yleisen käsityksen vaikutuksesta koetettava saada aikaan oikea sopusuhtaisuus joukkojen ja yksilön välillä. Poliitikassakaan ei saa yksilöllisyyttä kuolettua eikä tehdä sen merkitystä tyhjäksi. Tässäkin suhteessa pitää paikkansa se suuri lauselmä, että omintakeinen yksilöllisyys on ihmislasten korkein hyvä, eikä tätä periaatetta valtiollisessa toiminnassa voi eikä saa syrjäyttää valtion todellisia etuja vahingoittamatta.

Kun nyt siis todennäköisesti ennen pitkää siirrytään uuteen valtiosääntöön, on tietenkin annettava tunnustus niille esitöille, joita oikeastaan vuosikymmenien kuluessa on tätä suurta uudistusta varten suoritettu, ja jotka kolmatta vuotta sitten tapahtuneiden suurten muutosten ja mullistusten johdosta saivat kiinteämmän muodon ja suuremmat toteutumismahdollisuudet. Että monet piirit, joiden merkitys kansamme sivistys- ja oikeuselämässä ei liene vähäiseksi arvioitava, olisivat suoneet näiden valmistelujen nyt johtavan ratkaistavaksi joutuvasta hallitusmuotoehdotuksesta enemmän tai vähemmän eroavaan lopputulokseen, on tosiasia, mutta sitä en aijo tässä tarkemmin käsitellä.

Ennenkuin päätän lausuntoni, pyydän vielä muutamalla sanalla palauttaa mieleen ne kunnianarvoiset perustuslait, joiden seuraajaksi tämä uusi hallitusmuoto on ajottu. Kaikkine puutteellisuuksineen ne ovat osottautuneet muuttuneisiin oloihimme erinomaisen hyvin soveltuneiksi. Tässä historian tarjooa sangen valaisevia todistuksia. Kun Ruotsissa vuonna 1809 astui voi-

maan silloisiin oloihin katsoen erittäin vapaamielinen hallitusmuoto, jäi vuosikymmeniksi eteenpäin vanha nelijakoimen säätiedustuslaitos vielä voimaan. Meillä on taas ollut toistakymmentä vuotta järjestysmuodoltaan mahdollisimman kansanvaltainen eduskunta olemassa ja samalla nuo vanhat perustuslait voimassa, eikä tästä omituisesta valtiosääntöilmioista ole voitu väittää johtuvan mitään arveluttavia haittoja. Vasta viime vuosinahan näihin vanhoihin perustuslakeihin on voitu todella perinpohjaisia muutoksia tehdä. Eikö kaikki tämä osota vanhojen ruotsalais-suomalaisen valtiosääntölakien tervettä henkeä ja niiden suuriarvoisia ominaisuuksia? Ja ne arvaamattoman suuret palvelukset, joita nuo monessa suhteessa tietenkin vanhentuneet valtiosääntölait ovat meidän maallemme sukupolvien vaihdellussa tuottaneet, ovat siksi kieltämättömät ja kaikille toivottavasti siksi hyvin tunnettuja, ettei minun tarvitse niistä sen enempää puhua. Yksinpä niiden puutteellisuudetkin ovat eräissä tapauksissa osottautuneet arvokkaiksi. Ajateltakoonpa vain sitä, että, niinkuin tiedetään, näiden vanhojen perustuslakien varsinaisen sisällön määrääjä, kuningas Kustaa III, monasti tahallisesti käytti kaksimielistä sanontatapaa. Nyt voitane todeta, että tuo kaksimielisyyskin joskus on voinut meidän valtiomme parasta edistää, varsinkin kun ajattelemme entisiä suhteitamme Venäjään. Minä luulenkin siksi, että jokainen — kuulokoonpa hän toiseen tahi toiseen valtiolliseen puolueeseen — jolle sivistys eli kulttuuri sen eri ilmenemismuodoissa ja erityisesti oikeuskulttuurin muodossa todella on kallis asia, uuteen vaiheeseen siirryttäessä on kiitollisuudella, jopa tavaltaan kaipauksellakin muisteleva näitä aikaisempia valtiosääntölakejamme. Ennen kaikkeaahan juuri ne ovat ylläpitäneet oikeusturvaa ja ylläpitäneet valtiotietoisuutta meidän kansassamme kaikissa niissä vaikeissa vaiheissa, jotka sen on ollut kestettävä. Mutta vastaisuuteenkaan näiden nuo vanhat perustuslait eivät tietysti saa jäädä merkityksettömiksi. Sanotaan, että traditioni ja entisyys velvoittaa. Meidän on muistettava, että julkinen oikeutemme, jota meidän on ollut pakko edelleen pyrkiä kehittämään, vaan ei tietysti jyrkkäkäänteisesti keskeyttämään, jotta alkunsa valtiollisesta järjestyksestä, joka — tätä tunnustusta ei voida siltä kieltää —, ensimmäisenä on, oman aikansa käsityksen mukaisesti, toteuttanut oikeusturvan ja kansanvapauden suuret periaatteet.

Ed. Arajärvi: Erityisellä mielihyvällä minä kuuntelin edellisen arvoisan puhujan tieteis-

oppiin perustuvaa lausuntoa. Toivon, että sama henki kannattaa eduskuntaa hallitusmuotoasiaan nähden yleensä, vaikka se ei aikaisemmin olekaan saanut yhtä selvää ja ylevää ilmenemismuotoa.

Minä olen puolestani aina tinkimättömästi kuulunut niihin, joissa on elänyt väkevä tunne siitä, että eduskunnan on ponnistettava kaikki voimansa, jotta riippumattomuuden saavuttanut Suomi ilman viivyttelyä myöskin saisi itselleen uuden täysivaltaista Suomen valtakuntaa varten nimen omaan synnytetyn ja syntyneen hallitusmuodon. Sen sijaan minä en ole jaksanut eläytyä siihen, että inhimillisen kehityksen nykyisellä asteella, sikäli kuin me sen valtiopiirissä elämme ja toimimme, olisi muuta kuin toisarvoinen merkitys sillä, onko hallitusmuoto oleva tasavaltainen, vai ko monarkinen, vaikka asian tästä puolesta onkin niin toiselta kuin toiseltakin taholta suurinta ääntä pidetty. Sitä vastoin ei ole lainkaan yhden tekevää, minkälainen hallitusmuoto on itse oleellisesti sisällykseltään. Mitä asian tähän eli hallitusmuodon oleelliseen puoleen tulee, olen kohdaltani jo aikoja sitten päässyt siihen vakaumukseen, että nyt lopullisesti hyväksyttävänä oleva ehdotus on parin viimeisen vuoden aikana saanut sellaisen sekä tietopuolisen että kansakuntamme käytännöllistä elämän tarvetta tuntevan valmistelun, kuin sille suinkin kansakuntamme keskuudessa, jonka omasta ajhosta kellollisen hallitusmuodon tulla täytyy, antaa taidetaan. Tätä todistaa sekin, että ehdotuksen ovat asialliselta sisällykseltään sekä ulkonaiselta rakenteeltaan likipitään sellaisenaan omaksuneet vuoroin monarkistit, vuoroin tasavaltalaiset ja lopulta myöskin aikaisemmin lainatavaraa etsiskelleet sosialistit. Sellaisena, kuin hallitusmuotoehdotus on vihdoin meillä edessämme, toivoakseni lopullista kohtaloaan odottamassa, tarjoaa se mahdollisuuden järjestää asiainhoidon valtiossa siten, että niinhyvin lakiasäättävä kuin hallintovaltaa velvoittava vastuunalaisuuden tunteen voima kullakin kohdalla voi päästä oikeuksiinsa. Tuleeko todellisuudessa näin tapahtumaan, ei siis riipu hallitusmuodosta, vaan siitä, missä määrässä kansakunta kulloinkin ymmärtää antaa arvoa tälle, etten sanoisi, kaikkein tärkeimmälle puolelle julkisessa samoin kuin yksityisessäkin toiminnassa. Että tunne ja tietoisuus tästä on nykyään arveluttavan heikko, sitä ei kielletä.

Paljon on puhuttu lujasta hallitusvallasta. Sitä ei kuitenkaan saada aikaan etupäässä hallitusmuotoja rakentelemalla. Sen luo poliittisesti itsetietoinen kansallishenki, joka yksistään myöskin kykenee antamaan mahdollisuuden kansakunnan parhaille voimille hedelmälliseen työhön eduskun-

nassa ja hallituksessa, jotka molemmat ovat kansakunnan yhtenäisen vallankäytön pooleja eivätkä suinkaan eri puolueitten toisiaan ammuskelevia linnakkeita, joiden välillä alituista sovinnon ja rauhantekoa harjoitetaan.

Minusta on erinomaisen tärkeätä, että samalla kun eduskunta nyt toivoakseni niinhyvin kuin yksimielisesti päättää hyväksyä valtakunnalle uuden ajanmukaisen, mutta itse asiassa omasta historiallisesta maaperästämme elimellisesti kasvaneen hallitusmuodon, edustajat samalla itse kukin kohdaltaan ovat aina valmiit antamaan ja vaatimaan näin hyväksytylle hallitusmuodolle ja sen edellyttämille valtioelimille ja näiden edustajille ylevän loukkaamattomuuden sekä kullekin heistä sen arvovallan, joka kansakunnan majesteetin edustajalle kuuluu, millä paikalla hän tätä tehtävää suorittaneekin.

Ed. Kaskinen: Kun tämä tärkeä kysymys nyt muutaman päivän väliajalla ja asultaan jonkun verran muuttuneena esiintyy toisen kerran eteemme joko hyväksymistä tai hylkäämistä varten, niin rohkenen sen johdosta mielipiteenäni lausua, että viimeinen epäonnistuminen tässä samassa asiassa käsitykseni mukaan suurimmalta osaltaan aiheutui entisestä eduskuntakamppailusta. Olkoonpa niinkin, että on ilmennyt erimielisyyttä asiassa, jopa katkeraakin — ja milloin sitä ei olisi — mutta esillä oleva asia on kuitenkin tälle kansalle siksi vakava, että erimielisyydet eivät saa olla niin suuret, että ne tekevät mahdolltomaksi tämän hallitusmuodon aikaansaamisen. Ne ovat unohdettavat. Minä olen yksi niistä edustajista, joka kaiken aikaa olen uskonut, että keskuudessamme olevat erimielisyydet eivät ole niin suuret, että ne estäisivät tämän hallitusmuodon syntymisen. Sentähden on pettymykseni ollut suuri. Asian tällä asteella ollessa säilyy minussa se toivo, että tästä sittenkin saadaan syntymään Suomen kansalle hallitusmuoto. Se tilaisuus on harvinainen kaikkien kansojen historiassa, kun luodaan kansakuntien hallitusmuoto. Tiedämmehän, että Suomen kansa on vastikään saanut tilaisuuden ottaakseen ensimmäisiä askeleita astuessaan kansakuntien joukkoon maailman itsenäisten kansojen rinnalla. Sentähden on edesvastuummekin tässä asiassa tuntuva ikäänkuin raskaammalta. Me olemme vastikään kääntyneet eri valtakuntien puoleen kautta maailman ja pyytäneet tunnustusta itsenäisyydellemme. Siihen pyyntöön ovat maailman mahtavimmat valtiot antaneet myönteisen vastauksen. Meillä on nyt puolestamme tilaisuus osoittaa itsellemme ja muille se pohja, minkä nojalla tätä kansaa tul-

laan kansakuntien joukossa hallitsemaan. Se asiakirja on nyt edessämme sellaisena, kuin tämä kansa eduskuntansa kautta on kyennyt sen laatimaan. Minkä vaikutuksen tämä meidän hallitusmuotomme tulee tekemään ulospäin, ei ole minun arvosteltavissani. Kuitenkin sallittaneen minun huomauttaa, että miltä näyttää koko meidän itsenäisyyspyrkimyksemme muiden kansojen silmissä, jos me emme kaikenmoisten itsekkäitten pyyteittemme vuoksi kykene luomaan ja hyväksymään itsellemme edes hallitusmuotoa. Siitä, minkä vaikutuksen tämä hallitusmuoto tulee tekemään oman kansamme keskuudessa, ei voine olla suurestikaan epäilyksen varaa. Tiedämmehän jokainen, että se aika on käsissä, jolloin tämä kansa odottaa eduskunnaltansa ratkaisua hallitusmuotoasiassa. Sentähden meidän on se ratkaistava. Eitämätöntä on, että tyytymättömiäkin aineksia tähän lakiin nähden tulee löytymään keskuudessamme. Sehän on ilmennyt hyvin huomattavasti tämän asian käsittelyn yhteydessä. Mutta onko todellakin tässä lakiluonnoksessa vielä jälellä joku semmoinen kohta, joka olisi siksi painava ja niin syvästi tämän kansan elintapoja ja sen ennen omaavaa oikeudentuntoa järkyttävä, että se oikeuttaisi tämän hallitusmuodon hylkäämiseen? Minun käsitykseni mukaan sellaista ei ole. Nekin erinäiset kohdat lain sisällössä, joihin vielä viime käsittelyssä on muutoksia vaadittu, eivät ole mielestäni sellaisia. Huolimatta kaikesta siitä erimielisyydestä, mikä on ilmennyt eduskunnassa tämän lain käsittelyn aikana, on siinä kuitenkin ollut koko paljon yhteisymmärrystäkin ja juuri se että yhteisymmärrystä on ollut niin suurella osalla eduskunnan eri ryhmien kesken, se on se, joka tekee mielen kaikista vastoinkäymisistä huolimatta niin toivehikkaaksi että tässä kuitenkin saadaan syntymään Suomen kansalle hallitusmuoto. Tämä hallitusmuoto on kansanvaltainen sanan täydessä merkityksessä. Mutta millekään taholle äärimmäisyyteen menevänä sitä ei voitane pitää. Senpätähden se on koonnut niin suuren osan edustajia ympärilleen. Kun minun käsitykseni mukaan on niiden joukossa, jotka aikaisemmin ovat äänestäneet tämän lain hylkäämisen puolesta, sellaisiakin aineksia, joitten hylkäävä kanta jää minulle ainiaaksi arvotukseksi, ne ovat ruotsinkieliset kansanmiehet, jotka kuitenkin ovat itse asiassa aivan samassa asemassa ja rinnan suomalaisen talonpojan kanssa kantamassa sitä taakkaa, joka tässä maassa on maalaisväestön, toisin sanoen talonpojan kannettavana. Joskin me puhumme eri kieltä, se seikka ei saa rikkoa yhteistä taisteluasemaa suurissa kysymyksissä toisia tarkoitusperiä tavoittelevien kansankerroksien hy-

väksi. Tässä maassa on ennenkin kulkenut suomalainen ja ruotsalainen talonpoika rinnan ja yhdessä kovimmatkin koettelemukset kärsinyt. Tämäkin nyt esillä oleva kysymys on sellainen kansamme yhteinen suurkysymys, jonka toteuttamista tulee ajaa rinnakkain, eikä eristäytyen heikontaa asemaamme. Kun tämän lain voimaan astuttua olemme saavuttaneet, tahtoisin sanoa, suurimman askeleen kansanvaltaista itsenäisyyttämme kohden. Se itsenäisyys on meille jakamaton ja samalla se on omansa kannustamaan meitä yhä uusien parannuksien, reformien tekoon sekä taloudellisella, yhteiskunnallisella että valtiollisella alalla. Kun tämä asia nyt on lopullisesti edessämme ratkaisua varten, pyydän lausua sen toivomuksen että eduskunta yksimielisesti hyväksyy tämän lain kiireellisenä.

Ed. Estlander: Genom den förnyade behandlingen, som denna fråga i uppenbar strid med L. O:s anda och mening nu genomgått, hava en del förändringar uti lagförslaget tillkommit. Och av dessa är ett par att betrakta som förbättringar, vilka icke sakna betydelse, utan tvärtom böra tillerkännas en sådan. Det oaktat kan dock omödet om lagförslaget i dess helhet icke ändras, och för min del kan jag icke vara med om att, vare sig för mig själv eller för andra, söka förge detta sakförhållande.

Den svenska lantdagsgruppen förblir därför också vid oförändrad övertygelse och uppfattning. Det allra största flertalet av densamma kommer att såsom förut rösta mot detta lagförslags förklarande för brådskanie.

Ed. Setälä: Meidän valtiosääntömme mukaan voidaan perustuslainsäädäntö samoilla valtiopäivillä ja samalla valtiopäiväkaudella saada aikaan ainoastaan, jos yksimielisyys asiassa on niin suuri että $\frac{5}{6}$ eduskunnasta on sen puolella. Eduskunnan $\frac{1}{6}$ tai hiukan sen yli on oikeutettu aina vaatimaan, että asia on käsiteltävä säännöllisessä järjestyksessä. Tämä ei merkitse vain sitä, että valitsijain on saatava asiasta vielä lausua mielensä, vaan myös että kansalle ja eduskunnalle on varattava aikaa uudelleen harkita asiaa ennen kuin se lopullisesti ratkaistaan. On sanottu tämän kiistan kestäessä ettei muka tuo $\frac{1}{6}$ osan oikeus vaatia perustuslakiasian laissa edellytettyä säännöllistä, normaalia käsittelyä muka ollenkaan sovellu nyt esillä olevaan tapaukseen. En tiedä, millä syvämielisellä tai lakiin perustuvilla syillä tuommoista on sanottu. Riittävällä vähemmistöllä on tässä suhteessa laillinen oikeutensa selvä ja kiistämätön ja on tapauksia, joissa sillä tämän

lisäksi on suoranainen velvollisuus käyttää tätä oikeutta.

Jälkimäistä laatua oleva tilanne oli olemassa viikko sitten. Kun oli tehtävänämme lopullinen ratkaisu uuden hallitusmuodon säätämisessä, uuden hallitusmuodon, jonka virheiden korjaamiseen ei kenties inhimillisesti edeltäkäs nähtävässä ajassa voitaisi saada mahdollisuutta, ja kun se ehdotus, jonka hyväksyminen tai hylkääminen olivat ainoina vaihtopuolina, sisälsi vähemmistön vakaumuksen mukaan onnettomia tai sopimattomia säännöksiä, niin vähemmistö ei voinut muuta tehdä kuin käyttää laillista oikeuttaan. Kaikki moitteet tätä menettelyä vastaan olivat aivan epäoikeutettuja ja että vähemmistön menettely valtiollisestikin katsoen oli täysin oikea näkyy siitä, että se uudistettu harkinta, johon eduskunta täten sai tilaisuuden, on johtanut huomiota ansaitseviin parannuksiin.

Ne parannukset eivät kuitenkaan ole olleet niin suuria, kuin olisi ollut suotavaa jopa tarpeellista. On tosin tunnustettava, että yksi parannuksista koskee semmoista peruskohtaa, johon minä ja monet muut olemme panneet suurta arvoa. Ehdotuksen 47 § oli aikaisemmassa muodossa sellainen, että se asetti eduskunnan valtionpäämiehen tuomariksi. Olkoopa vain, että tuomio olisi ollut tehtävä suurella enemmistöllä, yksinään jo pykälän olemassaolo olisi leimannut presidentin eduskunnan alaiseksi; vaikkapa vain yksinkertainenkin enemmistö olisi mahdollisesti rettelöivän oikeuskanslerin vaatimuksesta tuominnut presidentin valtiorikokseen tai maan petokseen syyllisenä toimestaan erotettavaksi, olisi hänen asemansa valtionpäämiehenä ollut kestämaton. Tämän pykälän korjaaminen on katsottava olennaiseksi eduksi uudelle ehdotukselle. Yksin jo sen vuoksi kannatti saada aikaan se, että ehdotus tuli uudestaan harkittavaksi.

Valitettavasti ei eduskunta ole suostunut korjauksiin niissä kahdessa muussa peruskohdassa, jotka kansallinen kokoomusryhmä oli katsonut olennaisiksi ja tärkeiksi esillä olevassa hallitusmuotoehdotuksessa. Presidentinvaaliin nähden on tosin jo aikaisemmin saatu periaatteellinen muutos oikeaan suuntaan, mutta periaatetta häiritsevä ja varmaan käytännönkin kannalta valitettavaksi katsottava määräys, että eduskunnan jäsen voidaan valita valitsijamieheksi, sekä vähemmistöpuolueille vahinkoa tuottava vaalin suoritustapa ovat jäljellä. Ei myöskään ole suostuttu mihinkään korjauksiin siihen nähden, että perustuslainsäädäntö presidentin käyttäessä valtaansa tulisi asetetuksi periaatteellisesti sille kannalle, jolla meidän valtiosääntömme yleensä on. Sillä vähemmistöllä, joka viime lauantaina äänesti hallitus-

muotoehdotuksen hyväksymistä vastaan, on siis täysi ei ainoastaan laillinen vaan myös siveellinen oikeus hylätä tämäkin ehdotus.

Onko sillä myös velvollisuus menetellä näin? Toiselta puolen painaa raskaana se tietoisuus, että nyt säädetään laki, jota kenties ei milloinkaan voida saada korjatuksi parempaan päin. Se mitä olisi korjattava se olisi nyt korjattava, ennenkuin se laiksi tulee. Toisaalta taas painaa samalla tavalla raskaana se tietoisuus, ettei nykyisen välitilan, provisoriumin, jatkaminen ole vaaroja vailla maalle ja kansalle.

Kun esillä olevaa hallitusmuotoehdotusta tarkastelee kokonaisuudessaan, täytyy tasapuolisuuden nimessä myöntää, että sitä vastaan tehty muistutukset, niin erittäin asiaa tuntevilta tahoilta kuin ne ovat tulleetkin, kuitenkin ne ovat olleet liioiteltuja. Tämä nyt esillä oleva ehdotus on epäilemättä kokonaisuutena katsottuna parempi kuin hallituksen esitys. Ettei se sisällä hallituksen esitykseen nähden verrattain olennaisia huononnuksia, se ei ole, tahdon sen sanoa, niinkuin muutamat edelliset puhujat, hallituksen ansio, joka on heikosti ajanut tämän asian käsittelyä antaen kuvan sellaisesta huonosta parlamentarismista, jossa hallitus ei johda eduskuntaa vaan eduskunta hallitusta. Se mitä tätä hallitusmuotoehdotusta vastaan erityisesti on muistutettu, että se antaa kaiken vallan eduskunnan käsiin oikeata vallan tasapainoa aikaansaamatta, se muistutus ei osu varsinaisesti tähän hallitusmuotoehdotukseen, vaan niihin valtiopäiväjärjestykseen tehtyihin muutoksiin, jotka eduskunta aikaisemmin on hyväksynyt ja itse vahvistanut, säännöksiin, joitten muuttamisesta ei nyt voi olla edes puhetta. Ei voida kieltää, että tämä hallitusmuoto, jos se semmoisenaan laiksi tulee, antaa valtion päämiehelle vallan, joka on suurempi kuin mikä on monarkilla eräissä maissa. Presidentin toimintaa tosin rajoittaa parlamentarismi, mutta minä en voi epäillä sitä, että presidentti hänelle hallitusmuodon mukaan tulevaa valtaa voi käyttää, jos hän vain on voimakas ja oikeamielinen persoonallisuus. Valtiosääntömme mukaan on myös eduskunnan vähemmistöllä eräissä tapauksissa huomattava valta ja myöskin sille asetetaan huomattava velvollisuus. Tällä vähemmistöllä täytyy vain olla rohkeutta ja voimaa valtaansa käyttää. Jos presidentillä ei valtaansa käyttämisessä ole tukea eduskunnassa, ei sen enemmistöstä eikä vähemmistöstä, niin hänellä kaikista säännöksistä huolimatta on mahdoton valtaansa käyttää, ja aivan kerrassaan väärin on että eduskunnan jäsenet, jotka eivät uskalla käyttää omia oikeuksiaan, työntäisivät presidentin edestään tuleen.

Lopulta kaikki kuitenkin riippuu kansasta, sen

omasta voimasta, omasta kunnosta ja kyvystä. Jos kansa valitsee presidentin, jolla ei ole mitään persoonallista voimaa eikä rohkeutta, vaan joka on jonkun puolueen tai ryhmän käskettävänä, jos kansa valitsee edustajia, jotka eivät ole persoonallisuksia, vaan puoluenukkeja, jotka ilman muuta myöntyvät kaikkeen mitä enemmistö heiltä vaatii, niin ei maailman paraskaan hallitusmuoto voi mitään. Kaiken sen jälkeenkin mitä on tapahtunut ja juuri kaiken sen jälkeen mitä on tapahtunut, nähdessäni miten Suomen kansa on voinut suoriutua mitä vaikeimmasta, sen koko olemassaoloa uhkaavasta tilanteesta, minä en vielä ole kadottanut luottamustani Suomen kansaan. Ja Suomen kansaan meidän lopulta kuitenkin on luotettava, muuten emme myöskään voi luottaa elämään.

Koska minä katson että ne parannukset, joita nyt hallitusmuotoehdotukseen viime viikon käsittelyn kuluessa on tehty, ovat ainakin osittain olennaisia parannuksia, koska katson että kansa, joka kykenee valtiota luomaan ja muodostamaan, voi tällä hallitusmuodolla pitää yllä valtiollista olemustaan, ja koska minä pidän epämääräisen välitilan jatkumisen voivan tuottaa maalle ja kansalle suuria vaaroja, niin minä olen päättänyt tukahduttaa epäilykseni ja myötävaikuttaa nyt esillä olevan hallitusmuotoesityksen hyväksymiseen.

Ed. H o m é n: Niistä kolmesta tärkeästä muutoksesta, jotka kokoomuspuolue melkein päi minivaatimuksina teki, kun tämä sama asia viime viikolla oli esillä, on vain yksi enemmistön puolelta tullut hyväksytyksi. Että muutamia muitakin parannuksia tässä laissa viime lauantain jälkeen, jolloin lakiehdotus äänestettiin pantavaksi lepäämään, on saatu aikaan, ei asiaa paljon paranna. Näin ollen sekä samoja näkökohtia silmälläpitäen, joista eduskunnan viime lauantain kokouksessa puhuin, minun täytyy nytkin vastustaa asian kiireellistä käsittelyä. Lisäksi tulee, että kun eduskunta nykyisen vaalijärjestelmän puutteellisuuksien tähden on hyvin yksipuolisesti kokoonpantu, kun esim. monet tärkeät ja maalle hyödylliset intressit ja työalat eivät ole omalla voimallaan eduskunnassa edustettuina sillä tavoin kuin oikeus ja maan etu vaatii, niin jokainen eduskunnan ja puolueiden vallan lisääminen hallitusvallan kustannuksella käy tämän tähden maallemme sitä vaarallisemmaksi. Äänestän asian käsittelyn kiireelliseksi julistamista vastaan.

Ed. I t k o n e n: Luovun.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Eduskunta ryhtyneen toimittamaan äänestyksen.

Sihteeri lukee kirjallisen äänestysesityksen.

„Ken hyväksyy ehdotuksen asian kiireelliseksi julistamisesta, äänestää „jaa”; ken sitä ei hyväksy, äänestää „ei”. Jos vähintään $\frac{5}{8}$ annetuista äänistä kannattaa mainittua ehdotusta on se hyväksytty, mutta muuten on ehdotus hylätty.”

Äänestyksessä annetaan 173 „jaa”-ääntä ja 23 „ei”-ääntä.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis päättänyt, että esilläoleva lainsäätämisasia käsitellään siinä järjestyksessä, kuin Valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n 2 momentissa on säädetty toisin sanoen kiireellisenä.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. T a n n e r: Ryhmäni puolesta minä pyydän että eduskunnan istunto keskeytettäisiin yhdeksi tunniksi.

P u h e m i e s: Täysi-istunto keskeytetään nyt ja jatketaan neljännestä vailla 12.

P u h e m i e s: Kansliatoimikunta kokoontuu nyt heti.

Täysi-istunto keskeytetään klo 10,55 a.p.

Täysi-istuntoa jatketaan

klo 11,45 a.p.

P u h e m i e s: Jatketaan päiväjärjestyksessä olevan ensimmäisen asian käsittelyä.

Nyt seuraa äänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai sen hylkäämisestä.

Äänestys ja päätös:

Sihteeri lukee äänestysesityksen:

„Joka hyväksyy lakiehdotuksen sellaisenaan kun se on toisessa käsittelyssä päätetty, äänestää „jaa”; joka sitä ei hyväksy, äänestää „ei”. Jos vähintään $\frac{2}{3}$ annetuista äänistä ovat „jaa”-ääniä,

on lakiehdotus hyväksytty, mutta muuten se on hylätty.

Äänestyksessä annetaan 165 „jaa”-ääntä ja 22 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esilläolevan lakiehdotuksen.

Asian kolmas käsittely on päättynyt.

Asia on loppuun käsitelty.

Tehdyn päätöksen johdosta lausuu, seisoaalleen noustuaan

Puhemies: Se valtioteko, jota eduskunnan nyt tekemät päätökset hallitusmuotoasiassa tietävät, on merkitykseltään tärkeimpiä, mitä Suomen historia tietää kertoa. Meidän kansastamme on sanottu, että se on puoluetistelujen rikkipäimä, hajalleen lyöty kansa. Nyt suoritettu valtioteko on kumminkin omiaan osottamaan, että tämä väite vain osaltaan pitää paikkansa. Äsken tekemistämme päätöksistä käy ilmi, että löytyy asioita, joissa keskinäiset riitaisuudet siirtyvät syrjään ja tilalle tulee pyrkimys, joka kaikkia yhdistää, pyrkimys asettaa kaiken yläpuolelle yhteisen isänmaamme onni ja sen tulevaisuus. Se seikka, että me suurissa asioissa voimme löytää toisemme, voimme tuntea olevamme saman kansan jäseniä, se seikka osoittaa, että me kykenemme tarvittaessa kokoamaan voimamme yhteen. Olkoon tietoisuus tästä takeena siitä, että tämä kansa lähtiessään uuden hallitusmuotonsa turvissa kulkemaan tulevaisuuttaan kohti, on myöskin kykenevä itsenäisenä kansana itsenäistä elämäänsä elämään.

Den statshandling, som de av lantdagen nu fattade besluten i fråga om regeringsformen innebära, är en av de betydelsefullaste, som Finlands historia har att förtälja. Man har sagt om vårt folk, att detsamma är söndersplittrat genom partistrider. Den nu fullbordade statshandlingen är emellertid egnad att utvisa, att detta påstående endast delvis är befogat. Av de nyss fattade besluten framgår, att det finnes frågor, spörsmål, vid vilkas avgörande stridigheterna lämnas å sido och i stället träder det, som förenar oss alla, omsorgen om vårt gemensamma fosterlands gemensamma framtid. Denna omständighet, att vi i de stora frågorna kunna finna varandra, känna oss som medlemmar av samma folk, denna omständighet visar, att vi i fall av behov kunna samla våra krafter. Mätte medvetandet härom utgöra en garanti för att vårt folk, då det nu under hæg-

net av sin nya regeringsform skall styra mot framtida öden, även skall visa sig äga förmåga att såsom ett självständigt folk leva ett självständigt liv.

Puheen päätyttyä, jota edustajat seisaaltaan kuuntelevat, esitti

Pääministeri Castren: Eläköön Suomen tasavalta!

minkä johdosta edustajat yhtyivät kolminkertaiseen eläköönhuutoon.

2) Ehdotuksen laiksi Suomen Hallitusmuodon täytäntöönpanemisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 21, jota on valmistelevalti käsitelty perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 3 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 14, esitellään kolmanteen käsitellyyn.

Puhemies: Ensin sallitaan asiasta keskustelu, sitten tehdään lippuäänestyksellä päätös perustuslakivaliokunnan mietinnön sivulla 4 olevasta ehdotuksesta, että lakiehdotus käsitellään siinä järjestyksessä, kuin valtiopäiväjärjestyksen 60 § 2 momentissa on säädetty, toisin sanoen kiireellisenä; jos mainittu ehdotus hyväksytään, toimitetaan lippuäänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai sen hylkäämisestä, mutta ellei kiireelliseksi julistamista tapahdu, äänestetään siitä, onko lakiehdotus hyväksyttävä jätettäväksi lepäämään ensimäisiin uusien vaalien jälkeen kokoon-tuviin valtiopäiviin, vaiko hyljättävä.

Menettelytapä hyväksytään.

Kun ei kukaan halua puheenvuoroa, ryhdytään äänestykseen.

Puhemies: Ensin toimitetaan äänestys asian kiireelliseksi julistamisesta.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puheena olevan ehdotuksen asian kiireelliseksi julistamisesta, äänestää „jaa”; ken ei sitä hyväksy, äänestää „ei”. Jos vähintään $\frac{5}{6}$ annetuista äänistä kannattaa mainittua ehdotusta, on se hyväksytty, mutta muuten on ehdotus hyljätty.

Äänestyksessä annetaan 183 „jaa-” ja 10 „ei-” ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt, että esillä oleva lainsäätämisasiä käsitellään siinä